डडेल्धुरा जिल्ला स्थित अजयमेरु गा.वि.स का कामी जातिको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक पक्षको एक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको, स्नातकोत्तर तह, दोस्रो बर्षको शोध-पत्र को आवश्यकता पूरा गर्नका लागि तयार पारिएको

शोधपत्र

शोधार्थी

रेनु विष्ट

समाजशास्त्र केन्द्रिय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

किर्तिपुर, काठमाडौं

२०७२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधिको लागि आंशिक आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले प्रस्तुत **डडेल्धुरा जिल्ला स्थित अजयमेरु गा.वि.स का कामी जातिको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक पक्षको एक अध्ययन** विषयक शोधपत्र **रेनु विष्टले** मेरो निर्देशन, सुझाव तथा सुपरिवेक्षणमा रहि तयार पार्नु भएको हो । म उहाँको कार्यप्रति सन्तुष्ट छु । अतः शोधपत्रको अन्तिम मूल्याङ्कनको लागि म सिफारिस गर्दछु ।

....

सुरेन्द्र मिश्र

शोधनिर्देशक

मितिः २०७२/१२/....

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

डडेल्धुरा जिल्ला स्थित अजयमेरु गा.वि.स का कामी जातिको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक पक्षको एक अध्ययन शीर्षकमा त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय, समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुरमा समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षमा अध्ययन गर्ने **रेनु विष्टले** प्रस्तुत गर्नु भएको शोधपत्रलाई यस विभाग द्वारा स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति	**हस्ताक्षर**
प्रा.डा. तुल्सीराम पाण्डेय विभागीय प्रमुख समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर, काठमाडौं	....
सुरेन्द्र मिश्र शोधनिर्देशक समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर, काठमाडौं	....
.... वाह्य निर्देशक समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर, काठमाडौं ।	....

मिति २०७२/१२/......

कृतज्ञताज्ञापन

यस शोधपत्रको निर्देशन, सल्लाह, सहयोग, सुझाव एवं शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा विभिन्न समस्याहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिएर सही मार्ग निर्देशन गर्नुहुने शोध निर्देशक आदरणीय गुरुवर सुरेन्द्र मिश्रप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । अनुसन्धानका क्रममा उचित सद्भावका साथ तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने अध्ययन क्षेत्रका उत्तरदाताहरूमा हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

मेरो शोधकार्यमा आवश्यक सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्नु हुने यस समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख प्रा.डा. तुल्सीराम पाण्डेयज्यू प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी यस शोधकार्यको लागि आवश्यक सल्लाह, सुझाव र मार्गदर्शन गरि बाह्य निर्देशकको भूमिका प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै यस शोधकार्यलाई पुरा गर्ने अवसर सहित आवश्यक सहयोग सल्लाह दिनु हुने समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभाग कीर्तिपुर प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

यसरी नै व्यवहारिक समस्यासँग संघर्ष गर्दै आफ्नो अमूल्य श्रम र पसिना खर्चेर मेरो अध्ययनलाई उच्चशिक्षामा पाइला टेकाइ हौसला र प्रेरणाका साथ विश्वविद्यालय शिक्षासम्म पुऱ्याउन सफल हुनुहुने पुजनीय बुबा र आमा प्रति हृदयदेखि खुसी व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी मेरो सम्पूर्ण कार्यमा विभिन्न तवरबाट हौसला प्रदान गर्नुहुने आदरणिय दाजु लगायत सम्पूर्ण परिवार लाई हृदयदेखि नै सम्झन चाहन्छु ।

अन्त्यमा विभिन्न पक्षबाट सहयोग पुऱ्याउनु हुने मेरा सम्पूर्ण परिवारका सदस्यहरू, ईष्ट मित्र, नातेदारहरू र मेरा शुभ चिन्तकहरूलाई हार्दिक आभार प्रकट गर्दै मेरा सहपाठी साथीभाइ प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी विभिन्न पक्षबाट सहयोग गर्नुहुने भागरथी शाह, सुमित्रा मगर र,अमित शाह लाई सम्झन चाहन्छु ।

रेनु विष्ट

बिषय सूची

		पेज नं.
सिफारिस पत्र		
स्वीकृति पत्र		
कृतज्ञता ज्ञापन		
अध्याय एक	**परिचय**	**१ -५**
१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याको कथन	३
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	४
१.४	अध्ययनको महत्व	५
अध्याय दुई	**पूर्व साहित्यको अध्ययन**	**६ -१८**
२.१	सैद्धान्तिक समिक्षा	६
२.१	पूर्व साहित्यको समिक्षा	१६
अध्याय तीन	**अनुसन्धान पद्धति**	**१९-२३**
३.१	अध्ययन क्षेत्रको छनौटको औचित्य	१९
३.२	अनुसन्धानको ढाँचा	१९
३.३	तथ्याङ्कको प्रकृति र स्रोत	२०
३.५	तथ्याङ्क संकलन विधि	२०
३.६	तथ्याङ्कको विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण	२०
३.७	अध्ययनको सीमा	२१
अध्याय चार	**अध्ययन क्षेत्रको भौगोलिक परिचय**	२३-३५
४.१	डडेल्धुरा जिल्ला	२३
४.१.१	अजयमेरु गाउ विकास समितिको परिचय	२३

४.१.२ अजयमेरु क्षेत्रको जनजीवन २४

४.१.३ रहनसहन तथा खानपिन २५

४.१.३ बस्त्र तथा आभूषण २५

४.१.४ चाडपर्वहरु २५

अध्याय : पाँच तथ्याङ्क प्रस्तुति र विश्लेषण २६-५४

५.१ कामी जातिको सामाजिक र सांस्कृतिक अवस्था २६

५.१.१ कामी जातिको परिचय २६

५.१.२ कामी जातिको उमेरगत जनसङ्ख्याको स्थिति २७

५.१.३ कामी जातिको शैक्षिक स्थिति २९

५.१.४ कामी जातिको परिवार संरचना ३१

५.१.५ कामी जातिको जनजीवन ३१

५.१.६ कामी जातिको भाषा र धर्म ३१

५.१.७ कामी जातिकधो रहनसहन ३१

५.१.८ कामी जातिको जीवनचक्र ३२

५.१.९ कामी जातिका चाडपर्वहरू ३७

५.१.१० कामी जातिको अन्य जातिसँगको सम्बन्ध ३९

५.१.११ कामी जातिको सामाजिक एवं सांस्कृतिक परिवर्तन ४०

५.२ कामी जातिको आर्थिक अवस्था ४२

५.२.१ पेसा ४४

५.२.२ आरनको काम र आय सम्बन्धी विवरण ४५

५.२.३ पुरानो पेसाप्रतिको दृष्टिकोण ४६

५.२.४ पुरानो पेसाप्रति आकर्षण कम हुनुको कारण ४६

५.२.५ सन्ततिहरूलाई परम्परागत पेसामा संलग्न गराउने सम्बन्धी विवरण ४६

५.२.६ परम्परागत पेसालाई आधुनिक बनाएमा पेसाप्रतिको दृष्टिकोण ४७

५.२.७ अध्ययन कामी जातिको वैदेशिक स्थिति ४८

५.३ भू-स्वामित्व ४८
५.४ वार्षिक आय ४९
५.५ पशुपंक्षी पालन ५०
५.६ कामी जातिको राजनीतिक अवस्था र परिवर्तन ५१
५.७ कामी जातिको अन्य जातिसँगको सम्बन्ध र परिवर्तन ५२

अध्याय : छ सारशं र सुझाव **५४-५९**
६.१ साराश ५४
६.२ सुझावहरू ५४
सन्दर्भ ग्रन्थ सूची